

TÜRK DİLİ DERSİ

3. Hafta: Metin Nasıl Yazılır, Yazma ve Düşünce Planı

Gökçe Ulus

Metin Nedir?

- **Textus (Dokuma):** Anlamaya konu olan ve anlatım bütünlüğü taşıyan söz veya söz gruplarının oluşturduğu somut bir varlık, dilsel bir üründür.
- Metin, okuma ve dinleme etkinliklerinin nesnesidir. Türü ne olursa olsun her metin bir alıcıya seslenir.
- **Metin Yapısındaki İki Düzlem:**
 - Küçük ölçekli (mikro) yapı
 - Büyük ölçekli (makro) yapı
- **Bir dilsel birimin metin sayılması için:**
 - *Metin merkezli ölçütler:* Bağdaşıklık, tutarlılık

- *Kullanıcı merkezli ölçütler:* Amaçlılık, kabul edilebilirlik, durumsallık, bilgisellik ve metinlerarası ilişki

Yazmak ve Yazmadan Önce

"Düşündüğünü ve duyduğunu karşısındakine derli toplu anlatabilmek, ne bir meslek ne de bir sanattır. Bu, ortaöğretimden geçen her vatandaşın yapması gereken ve yapabileceği bir şeydir."

- Falih Rıfkı ATAY

Yazmadan Önce Yapılması Gerekenler:

- Konumuzu seçme ve sınırlandırma
- Amacımızı belirleme
- Söyleyeceklerimizi saptama
- Yazının iskeletini (planını) oluşturma

Yazının Bölümleri

- **1) Giriş Bölümü:** Konuya nereden, nasıl girileceğini belli eder. Sade, kısa ve ilgi çekici olması gerekir. Sorulara bağlama, betimlemeler, alıntılar veya öykücükler ile giriş yapılabilir.
- **2) Gelişme Bölümü:** Konu ile ilgili düşünceler, gözlemler, incelemeler, olaylar, tasvirler, açıklamalar ve kanıtlar bu bölümde yer alır. Paragraflandırma ve düşünceyi geliştirme yolları kullanılır.
- **3) Sonuç Bölümü:** Konunun bitiş bölümüdür. Düşünceler ve olaylar kesin bir şekilde sona erer. Giriş bölümü kadar ilgi çekici olmalıdır.

Anlatım Biçimleri

- **Öyküleme (Tahkiye):** Olmuş ya da olması mümkün olayların hikâye edilmesidir. Olay, Kişi, Yer ve Zaman unsurlarına dayanır.
- **Açıklamalı Anlatım:** Öğretme amacıyla oluşturulan, açık ve kesin anlatımdır. Makale, deneme gibi türlerde kullanılır.
- **Betimleme (Tasvir Etme):** Varlıkları resim çizer gibi kelimelerle anlatmadır. İnsan (Fiziki/Ruhi portre) ve Eşya betimlemesi olarak ikiye ayrılır.
- **Diğer Türler:** Özlü Anlatım, Tahlil Yoluyla, İspatlama, Konuşmalı ve Manzum Anlatım.

Düşünceyi Geliştirme Yolları

Gelişme bölümünde ana düşünceyi desteklemek, kanıtlamak ve açmak için şu yollar kullanılır:

- Tanımlama
- Örneklemeye
- Karşılaştırma
- Tanık Gösterme
- Nesnel Verilerden Yararlanma
- Tartışma
- Benzetme
- İlişki Kurma

Plan Yapmanın Önemi

- Kişiyi boş sözlerden ve konu dışına çıkmaktan kurtarır.
- Düşüncelerin rahatça anlatılmasını ve yazının kolay anlaşılmasını sağlar.
- Duygu, düşünce ve hayallerin ölçülü biçimde anlatılmasına yardımcı olur.
- Kişiyi kararsızlıktan ve zaman kaybından kurtarır.
- Konu birliğini korur.

5N 1K Formülü:

Ne yazacağım? Niçin? Nasıl? Nerede? Ne zaman? Kime?

Konu Sınırlandırma Örneği

Genel Konu: Roman

I. Türk Edebiyatında Roman

A. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Roman

1. Reşat Nuri Güntekin'de Roman

a. "Yeşil Gece"de Roman

1) "Yeşil Gece" Adlı Romanda Tiplerin Tahlili

a) "Yeşil Gece" Adlı Romanda "Şahin Efendi" Tipinin Tahlili

Metin Örneği: Anlatamıyorum

*Ađlasam sesimi duyar mısınız,
Mısralarımda;
Dokunabilir misiniz,
Gözyaşlarıma, ellerinizle?*

*Bilmezdim şarkıların bu kadar güzel,
Kelimelerinse kifayetsiz olduğunu
Bu derde düşmeden önce.*

*Bir yer var, biliyorum;
Her şeyi söylemek mümkün;
Epeyce yaklaşmışım, duyuyorum;
Anlatamıyorum.*

- Orhan Veli KANIK